

KÂTİBİM TÜRKÜSÜ ÜZERİNE BAZI MÜLAHAZALAR*

Dr. Doğan KAYA

Türkçe Özet:

Repertuarımızda mümtaz bir yere sahip olan Kâtibim türküsü sadece Türkiye’de bilinmekle kalmamış, ülke dışında da bir bakıma bizi, bizim musiki kültürümüzü temsil etme başarısını göstermiştir.

Türkünün doğuşu ve ezgisi ne zaman, nerede ve nasıl vücut bulmuştur? Türkü metninde geçen “Kâtibim” denilen şahıs kimdir? Bununla ilgili olarak bugüne kadar başlı başına bir çalışma yapılmamıştır. Bu derece önemli bir eser hakkında derli toplu bir çalışmanın yapılmamış olmasını eksiklik olarak kabul ediyoruz.

Makalemizde münferit bazı çalışmalar göz önünde tutularak konu hakkında bilgi verilmeye çalışılmıştır.

Anahtar kelimeler: *Türkü, Kâtibim, Şöhret, türkü metni*

...

Türk musikisi içinde müstesna bir yeri bulunan sadece ülkemizde değil tüm dünyada neredeyse musiki çerçevesinde bizi temsil eden Kâtibim türküsü / şarkısı ne acı ki bütün bu üstün özelliğine rağmen bilinmezlikler ve zıtlıklarla hayatıyetini sürdürmektedir. Hakkında yapılan küçük çalışmalarda farklı bilgilere yer verilmiş, herhangi bir neticeye varılamamıştır. Biz bu çalışmamızda görebildiğimiz kaynakları göz önünde tutarak konuya açıklık getirmeye çalışacağız.

“Kâtibim” türküsünün kahramanının adı Aziz Mahmut Bey’dir. Sülâlesi bir tarikat silsilesinin önden gelen isimlerinden olan Aziz Mahmut Bey, Şeyh Mahmut Efendi’nin oğludur. Mahmut Efendi, Selâmi Ali Efendi Tekkesi’nde şeyhlik yapmıştır. Aziz Mahmud Hüdâî’ye hürmeten oğluna “Aziz Mahmut” adını vermiştir.

Şeyh Mahmut Efendi’nin babası olan Abdullah Efendi de bu tekkenin şeyhlerindedir. Aziz Mahmut Bey’in babaannesinin adı da Esmâ Hanım’dır.

*Yayımlandığı yer: *Prof. Dr. İsmail Görkem Armağanı*, Kömen Yayınları, Konya, 2020, s. 403-414.

Aziz Mahmut Bey'in oğlu Sadi Efendi de Selâmi Ali Efendi Tekkesi'nin şeyhlerindendir. Sadi Efendi'nin kabrinin de bu hazirede olduğu rivayet edilir.

Aziz Mahmut Bey, Üsküdar İcra Dairesi'nde Başkâtiplik yapmıştır. Fizik olarak iri yapılı, son derece yakışıklıdır. Yüz ve göz güzelliğiyle dikkatleri üzerinde toplayan bir İstanbul efendisidir.-Giyimi ve yürüyüşü ile bu güzelliği tamamlar. Fesi eğik, potinleri rugan ve setre pantolonludur. Gömleđi hep kolalıdır. Bu özellikleriyle nice canlar yakan ve genç denebilecek yaşta 56 yaşında vefat etmiştir. (Akyavaş 2008b: 79). Başından dört evlilik geçen Aziz Mahmut Bey eşlerinin adları; Naciye, Esmâ, Seyyide Ayşe ve Fatma'dır.

Aziz Mahmud Bey'in gelini olan ve 24 Nisan 1981 günü 78 yaşında vefat eden Hikmet Sarpyalçın Hanım ondan bahsederken şu ifadeleri kullanır:

"Kendisi bir erkek güzeliydi. İri siyah kirpiklerinin gölgelediği yeşil gözleri vardı. Hele elleri çok güzeldi, bir hanım eli gibiydi. İri yapılı, esmer, siyah saçlıydı. Üsküdar Adliye Başkâtibisi olduğu zaman dairede çalışırken bütün kadınlar kafeslerin ardından onu gözetlemiş. İşte, bundan sonra asıl adı unutulup Kâtibim diye anılmaya başlamış." (Artuner 1963: 86 / Yücel 1975: 25)

Sadi Yaver Ataman'ın bu evliliklerle ilgili olarak verdiği bilgi farklıdır; onun 4 defa değil de 17 evlilik yaptığını söyler.

"Katibim, son derece temiz ve itinalı giyinir, ta ki ölünceye kadar her gün kolalı gömlek, dar fes üzerinden eksik olmamış. Kâtibim'in en enteresan tarafı başından tam on yedi nikah geçmesi, ilk evliliği yirmi yaşlarında, Üsküdar Beylerinden Ali Bey'in kızıyla olmuş, fakat çocuğu olmamış, arka arkaya evlenmiş. Otuz yaşında dördüncü karısından, Hikmet Hanım'ın eşi Sadi Bey doğmuş. Rıza Paşa'nın hanımı, Kâtibim'i paytonu ile gelip geçerken görmüş ve sevmiş. Evli olduğundan günlerce peşinden paytonla takip etmiş. Sonunda Ayşe Hanım Rıza Paşa'dan boşanmış Kâtibim'le evlenmiş, fakat; altı ay sonra boşanmış ve Kâtibim Fatma Hanım'la evlenmiş. Fatma Hanım'ı da boşamış ve tekrar Ayşe Hanım'ı nikah etmiş. Bu da gösteriyor ki kendileri Ayşe Hanım'ı hakikaten severmiş. Ayşe Hanım, kangrenden ölmüş ve evlerinin karşısındaki türbeye gömülmüş."

Kendileri de o türbede, pederleri Muhtar Efendi ve Ayşe Hanım'la yan yana uyumaktadırlar.” (Ataman 1977: 370).

Haziredeki mezarlarla ilgili olarak Sadi Yaver Ataman, onun gelini Hikmet Sarpyalçın'dan aldığı bilgiye dayanarak bizlere şu bilgileri vermektedir:

“Üsküdar'ın Selâmi Ali mahallesi Kâtibim Aziz Bey sokağında, geniş bir arsada Kâtibim'in de mezarı bulunan (?) kabristanda beş mezar vardır. Bunlardan birincisinin mezar taşında Ahmet Muhtar Efendi İbni's-seyit Abdullah Efendi/1305 yazılıdır. İkinci mezar taşında Haşan Efendi, üçüncü de Ayşe Hanım / 1264 (Kâtibim'in son eşi), dördüncü mezar taşında ise Şeyh Abdullah Efendi /1275 yazılıdır.” (Ataman 1977: 373).

Kâtibim Aziz Bey'in bugün ayakta olan evi, Üsküdar'da Selami Ali Mahallesi'ndeki “Katibim Aziz Bey Sokak”tır. Selâmi Ali Efendi Tekkesi, bu evin karşısındadır. Sokağın eski ismi, Tekke İçi Sokağı'dır. Dik bir yokuş olan sokağın alt tarafında Fevziye Hatun Camii, üst başında da Sokağın en üst başındaki Selâmsız Ali Efendi Camii vardır. Kâtibim Aziz Bey ile “Kâtibim” şarkısının güfte yazarı olduğu söylenen Seyyide Ayşe Hanım'ın mezarlarının bu hazîrede oldukları söylenir. Fakat kabir taşı yoktur.

Kâtibim türküsünün müziği ile ilgili olarak muhtelif görüşler vardır.

Reşat Ekrem Koçu, türkünün ezgisinin İskoç müziğine bağlar; başlangıç olarak da Abdülmecid (1839-1861) devrini ve Kırım Harbi (4 Ekim 1853-30 Mart 1856) zamanını gösterir. Konu ile ilgili olarak şunları anlatır:

“Kırım Harbi'nde müttefiklerimiz olan İngiliz, Fransız ve Sardunyalıların orduları İstanbul'dan gelmişti. Kırım'a buradan geçip gideceklerdi. Selimiye kışlası da onlara tahsis edildi, hastane oldu. İstanbul'a gelen İngiliz ordusunda bir de İskoçya alayı vardı. Meşhur gaydaları ve pantolon yerine giydikleri kısa etekleriyle İskoçyalılar, İstanbulluların pek tuhafına gitmişti. İskoçyalılara “donsuz asker” lakabını takmıştı. İskoç alayı İstanbul'a gelirken bir İskoçyalı bestekâr, onlara mahsus bir marş yapmıştı. İşte o marşın notası bizim Katibim türküsünün nağmeleridir.” Koçu 1971, Çolak 2013).

Bu ifadeleri tereddütle karşılayan Şükrü Elçin, türkünün ezgisinin kaynağını merak etmiş ve İskoç çalışmaları okulundan gelen açıklamalarla bunu aydınlığa kavuşturmuştur. Elçin'in bu konuda bize anlattıkları şöyledir:

“Merhum Reşat Ekrem Koçu’nun tarihî vesikalara dayanmayan bilgilerini şüphe ve tereddütle karşılamıştım. Türk milletinin ve hususiyle İstanbulluların gönlünde taht kuran bu sevimli melodinin aslını kaynağından öğrenmek merakı bende uyandı. 1971 yılında Londra’da bulunduğum sırada Halk Musikî Enstitüsü’ne bir mektup yazdım. Mektupta, Koçu’nun fikirlerini naklettikten sonra bahse konu bestecinin biyografisi ile eserinin notaya alınış tarihi hakkında görüş rica ettim. Enstitü’den bana gelen ilk cevapta arşivin Canada’da bulunması sebebinden ötürü araştırma sonucunun ayrıca bildirileceği yazılıyordu. Aradan uzun zaman geçti. Genel Sekreterin ricamı Prof. Graham George’a bildirdiğini öğrendim. Ancak adı geçen profesör yetkisini aşan sorularımı İskoç Çalışmaları Okulu’ndaki uzman Mr. Peter Cooke’a havale etmiş, nihâyet Mr. Cooke ekli 26 Mayıs 1975 tarihli mektubunda bestecinin biyografisi ile nota kaynağı hakkında istediğim bilgiyi verememiş ve gönderdiğim notaya göre:

- 1. Kâtibim türküsünün İskoç melodilerine benzemediğini,*
- 2. Mevcut İskoç tiplerinden hiçbirine bağlanamadığını,*
- 3. Tarz ve ritm değiştirme denemesinde İskoç unsurları ile bağlantı kurulamadığını,*
- 4. Bestenin özbeöz Türk eseri olduğunu,*
- 5. İskoç havasına bağlılığı düşünülse bile bunun uzun süren kültürleşme sonucu izlerinin kaybolduğunu yazmış bulunuyor.*

Yukarıdaki bilgilerin ışığı altında İstanbul’da duyulmuş Türk ‘Kâtibim’ melodisinin İskoç öğretmenince veya başka bir nota bilen tarafından yazıya geçirilebileceği ihtimal olarak akla gelmektedir.” (Elçin 1997: 392)

Elçin’in bu önemli hamlesi ile Kâtibim türküsünün ezgisi büyük oranda açıklığa kavuşmuştur.

Bu devirde bir de İskoçya’dan yüzlerce müzikli saatler getirilmiş ve yıllarca konaklarda her saat başı çalan bu müzik insanların gönlüne aydınlık vermiştir.

Bu türküyü notaya alan Nuri Halil Poyraz, türkü metninde yer alan kılık-kıyafet ve türkünün ezgisiyle ilgili olarak bizlere şu bilgileri aktarır:

“İstanbul radyosunun yıllarca sinyal müziği olan Kâtibim türküsü, Kırım harbi içinde, Abdülmecit zamanında çıkmıştır. İkinci Mahmut devrinde, askerlere Avrupaî kıyafetler giydirilmiş, ancak sivil memurlar bu konuda serbest bırakılmışlardır. Abdülmecit, İstanbul içindeki her memura setre ve pantolon giydirdi, mutaassıp kesim de bu olayı dillerine dolayıp ‘Gâvur mukallitliği’ dediler ve pantolonla sokağı çıkmayı iç donuyla çıkmakla bir tuttular. Özellikle de genç, eli yüzü düzgün kâtipler büsbütün dillere düştüler. Kırım harbinde müttefikimiz olan İngilizlerle, Selimiye Kışlası hastane olarak tahsis edilmiştir. İngiliz ordusundaki İskoç alayını kısa eteklerle gören halk, bu askerlere ‘donsuz asker’ lakabını takmıştı. Bu alay Şark’a hareket ederken, bir İskoçyalı bestekâr, bu birlik için bir marş besteledi. Bir İstanbul külhanisi de Selimiye Kışlasının Üsküdar yolu üzerinde olmasından esinlenerek ve ‘donsuz askerler için yazılan marşın müziğini kullanmak kâtiplerle dalga geçmek için ‘Üsküdar’a giderken...’ türküsünü yazdı. Daha sonraları çalgılı küçük konsol saatleri çıktı. Bu saatler ilk olarak Türkiye’ye İskoçya’dan geldi ve İskoçlar bu saatlere aynı marşın müziğini koymuşlardı. Bu saatler İstanbul’da ‘Kâtibim Türkülü Saat’ adi altında satıldı ve neredeyse almayan kalmadı.” (http://www.forumgercek.com/turkulerimizin-hikayesi)

Türkü, Amerikalı hafif müzik şarkıcısı Eartha Kitt’in seslendirmesi ile 1950’li yıllarda, bütün dünyada tanınmış ve şöhret bulmuştur. (http://www.kulturelbellek.com/katibim-turkusu-hikayesi)

Rus bilgin B. Miller, 1903 yılında yayımladığı *Türk Halk Şarkıları* adlı eserinde türkünün notasına yer vermiştir.

“Kâtibim” türküsü, Karagöz metinlerinde ve musikisinde de yerini almıştır. Türkü, metinlerde, Karagöz’ün Karısı ve Çelebi tarafından terennüm edilmektedir.

Sonraki zamanlarda çoksesli müzik alanında da kendisine yer bulabilmiştir.

Ahmet Adnan Saygun; *Bir Tutam Kekik* (1943) adlı eserinde, Cemal Reşid Rey’in *Bir İstanbul Türküsü Üzerine Çeşitlemeler* (1965)’inde, Tonküstler Orkestrası’nca Viyana’da icra edilen *Piyano Konçertosu*’nda ve Robert Seidell’in *Üsküdar’a Gider İken* adlı çalışmasında (1985) Kâtibim türküsüne yer verilmiştir.

Türk ve dünya halklarını derinden etkileyen “Kâtibim”, Türk Edebiyatında bir romana da konu olmuştur. Öğretmenlik ve İstanbul Radyoevi Müdürlüğü yapan Münir Müeyyed Bekman’ın yazdığı beş roman (*Duş Altındaki Kadın, İki Gönül Arasındakiler, Bahar Gözlü Kadın, Misket, Kâtibim*)’dan birisi “Kâtibim” adını taşır.

Kitabın şömizinde türkünün iki bendine (Üsküdar’a gider iken... Evimin önünden...) yer verilmiş bunların altına da “... *Şarkısının ifade ettiği büyük aşk macerasının kahramanlıklarını dile getiren bu roman, öğrenmek istediğiniz içli ve ibretli hikâyesini anlatmaktadır.*” kaydı düşülmüş ve kitabın ilk sayfasında “Başlarken” başlığı altında şu ifadelere yer verilmiştir:

“Bu roman, akisleri Amerika’ya kadar uzanan ‘Kâtibim’ şarkısının kahramanlarını dile getirmekte ve bu macerayı mazinin sislerinden kurtarıp önümüze sermektedir. Bu hakiki bir maceradır ve şarkının kahramanı Kâtip ile sevgilisi Nazikeda hayalde yer alan kimseler değildir.” açıklamasıyla sunmuştur. (Bekman 1958).

Türkünün sözlerinin ise kime ait olduğu bugüne kadar tespit edilememiştir. Anlatılanlara göre türkü sözleri, Aziz Bey’in dört eşinden üçüncüsü olan Seyyide Ayşe Hanım tarafından yazılmıştır. Seyyide Ayşe Hanım, Hasan Rıza Paşa’nın eşi iken onun vefatından sonra Aziz Bey ile evlenmiştir. Türkünün sözlerini de çıkan dedikodulardan sonra yazmıştır. (Yücel 1975: 26)

Mehmed Şakir Bey 1928’de Sinop’ta 80 yıl kadar öncesinde kaydedilmiş şiir mecmuasını elde etmiş ve bu mecmuayı Mahmut Ragıp Gazimihal’e vermiştir. Söz konusu mecmuada Kâtibim şarkısının da sözleri kayıtlıdır. Bu duruma göre Kâtibim şarkısının vücut bulması zamanı olarak 1840-1850’li yıllara kadar gidilebilir.

Türküde söz konusu edilen Kâtip, XIX. yüzyıl Osmanlı toplumunda giyim-kuşam tarzı olarak fes, setre pantolon, kolalı gömlek, baston ve kösteği tercih eden, kibar, kalem beyefendi tipleri için tam bir örnek niteliğindedir.

XIX. yüzyılda, İstanbul’da geçen bir gönül ilişkisi terennüm edildiği şarki nihavent makamında ve nîm-sofyan özelliğindedir. Türk müziğinin küçük usullerinden olup 2 zamanlı ve 2 darplıdır.

Metin, 3+2 dizelik benlerden oluşur ve toplam 9 benttir. Bentlerin dördüncü ve beşinci dizeleri aynı sözlerin tekrar edildiği nakarat şeklindedir. Bunlardan iki bendinin birer dizeleri eksiktir. Şiirin ölçüsünde sağlamlık yoktur. Dizelerin hece sayıları 11, 13 ve 15 olarak karşımıza çıkmaktadır.

Kâtibim ezgisinin güzelliğiyle ilgili olarak da şöyle bir hadiseden söz edilir:

“Şu şimdi pek moda olan ‘Üsküdar’a gider iken aldı da bir yağmur’ şarkısı yok mu, yeni çıktığı zaman , Selimiye Kışlası’nda bir meydan dayağı çekeliyormuş. Kumandan Paşa, Selimiye ile Üsküdar arasında mevki itibariyle bir münasebet bulunduğundan mıdır nedir, ziyafet esnasında bu havanın çalınmasını bando şefine emretmiş. Mahkum, dayakçağınızı kemâl-i afiyetle yiyip kalktıktan sonra Paşa’ya; ‘Yalvarırım size Paşa Hazretleri! Bana bir elli sopa daha lütfediniz de şu havayı bir daha çalsınlar.’ demiş.” (Akyavaş 2007a: 29-30).

Kâtibim” türküsünün kahramanı olan ve “Kâtibim” sözü ile özdeşleşmiş olan kişi büyük ihtimalle çalışmamızın başında sözünü ettiğimiz ve hakkında ayrıntılı bilgiye sahip olmadığımız Aziz Mahmut Bey’dir. Türkünün ezgisi ve sözleri ile ilgili problemler ise halledilmeyi beklemektedir. Bugünkü hali ile gerek bestenin gerekse ezginin sahibi belli değildir ve eser anonim olma özelliğini devam ettirmektedir. Günün birinde konu ile ilgili belge ve bilgilerin çıkacağı ümidini taşımaktayız. Ancak şurasını söyleyelim ki Kâtibim türküsü Türk müziğini ülke dışında temsil eden en önemli belki de birinci eserdir.

Üsküdar’a Gider İken

Türkünün tamamının sözleri şöyledir:

*Üsküdar’a gider iken aldı da bir yağmur
Kâtibim’in setresi uzun eteği çamur
Kâtip Uykudan Uyanmış Gözleri Mahmur
Kâtip benim ben kâtibin el ne karışır
Kâtibim’e kolalı da gömlek ne güzel yaraşır*

*Evimin önünden gelip geçersin
Karanfil kokulu tütün içersin*

*Ne beni alırsın ne vaz geçersin
Kâtip benim ben kâtibin el ne karışır
Kâtibim'e kolalı da gömlek ne güzel yaraşır*

*Üsküdar'a gider iken köşe başı bakkalı
Elinde kalem döker rakamı*

.....
*Kâtip benim ben kâtibin el ne karışır
Kâtibim'e kolalı da gömlek ne güzel yaraşır*

*Kâtibim'in elinde kanarya kafesi
Dar kalıba vurulmuş kâtibin fesi
Kâtip evlenecek çoktur hevesi
Kâtip benim ben kâtibin el ne karışır
Kâtibim'e kolalı da gömlek ne güzel yaraşır*

*Kâtibim'in evi hamama bakar
Kâtibim'in gözleri çok canlar yakar*

.....
*Kâtip benim ben kâtibin el ne karışır
Kâtibime kolalı da gömlek ne güzel yaraşır*

*Üsküdar'a gider iken bir mendil buldum
Mendilin içine lokum doldurdum
Kâtibim'i arar iken yanımda buldum
Kâtip benim ben kâtibin el ne karışır
Kâtibim'e kolalı da gömlek ne güzel yaraşır*

*Kâtip kol kol olmuş çayırda gezer
Kâtibim'in sözleri bağrımı ezer
Kâtibim'in mektupları cebimde gezer
Kâtip benim ben kâtibin el ne karışır
Kâtibim'e kolalı da gömlek ne güzel yaraşır*

Üsküdar'a gider iken bohçam tutuştu

*Kordonum kesildi saatim düřtü
Üsküdar apkınları peşime düştü
Kâtip benim ben kâtibin el ne karışır
Kâtibim'e kolalı da gömlek ne güzel yaraşır*

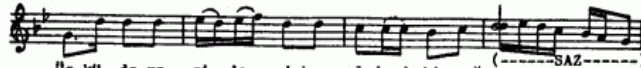
*Üsküdar'dan İstanbul'a geçen kayıklar
Kâtibim oturmuş fındık ayıklar
Kâtip rüyasında beni sayıklar
Kâtip benim ben kâtibin el ne karışır
Kâtibim'e kolalı da gömlek ne güzel yaraşır*

-Mihavend İstanbul Türküsü-
K A T İ P

108881

Nimsöfyan

ARANAGME...

Üs kü da ra gi de ri ken al dı da bir yağ mur

Üs kü da ra gi de ri ken bir men dil bul dum

Üs kü da ra gi de ri ken al dı da bir yağ mur

Üs kü da ra gi de ri ken bir men dil bul dum

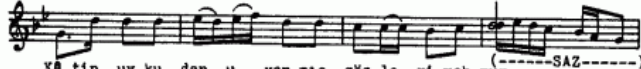
Kâ ti bi min set re si u zun e te ği ça mur

Men di li min i çi ne lo kum dol dur dum

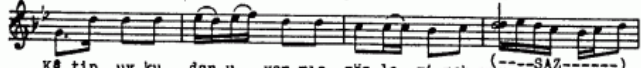
Kâ ti bi min set re si u zun e te ği ça mur (---SAZ---)

Men di li min i çi ne lo kum dol dur dum

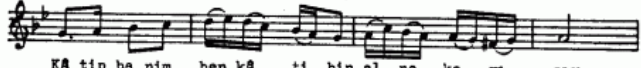
Kâ tip uy ku dan u yan mış göz le ri mah mur

Kâ ti bi mi a rar i ken ya nım da bul dum

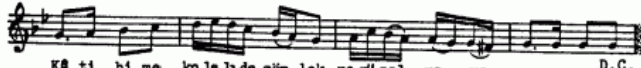

Kâ tip uy ku dan u yan mış göz le ri mah mur

Kâ ti bi mi a rar i ken ya nım da bul dum

Kâ tip be nim ben kâ ti bin el ne ka ri ғır

Kâ ti bi ne ko la lı da göz lek ne güzel ya ra ғır D.C.

Üsküdar'a gideriken aldı da bir yağmur

Kâtibimin setresi uzun eteği çamur

Kâtip uykudan uyanmış gözleri mahmur

Kâtip benim ben kâtibin el ne karışır

Kâtibime kolalı da gözlek ne güzel yarasır

Üsküdar'a gider iken bir mendil buldum

Mendilimin içine lokum doldurdum

Kâtibini arar iken yanımda buldum

Kâtip benim ben kâtibin el ne karışır

Kâtibime kolalı da gözlek ne güzel yarasır

Hikmet Sarpyalçın adındaki hanımın dediğine göre "Kâtibim Aziz Bey" ve oğlu (Hikmet Hanım'ın sonraları eşi) Ahmet Sadı (Fotograf: Hikmet Hanım'ın manevi evladı Aziz Bilen Bey'den alınmıştır).

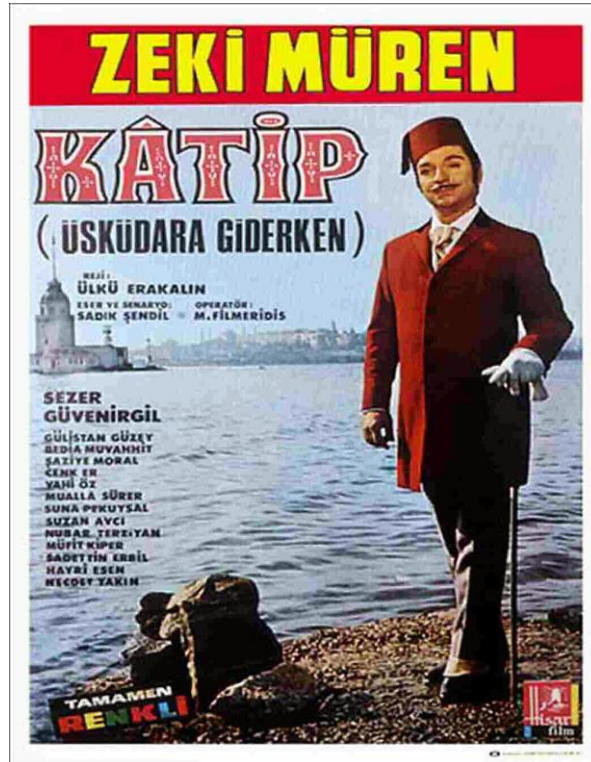

Katibim Aziz Bey Sokak'taki Aziz Bey'in evi.

Kâtip Aziz Mahmut Bey'in mezarının bulunduğu hazire

Tarih boyunca dillere destan olan güzel İstanbulun zarafet ve inceliği ile meşhur hassas çelebi kâtipi KATİBİNE aşık olan Nazenin dilberin hazin aşık hikayesi.

3900 METRE

Sirketimiz tarafından Memleketin en değerli Rejisörlerinden Sinasi Özönük idaresinde çok kıymetli ve hassas bir ruha sahip olan sanatçılarla bu film hiç bir fedakarlıktan çekinilmeden hazırlanmıştır.

Prodüksiyon Aktunc Film
Rejisör Sinasi Özönük
Eser Oguz Özdeş
Oyuncular { Abdürrahman Palay
Hümaşah Göker - Gül Gülgün
Turgut Özatay

AKTUNC FİLM
KATİBİM
ÜSKÜDARA GİDERKEN

1956 SENESİNİN EN ESKİ DEVİRLERİ
YAŞATAN MÜZİKAL BÜYÜK DRAMI!

Aracı-Turhan Ofset Baskı

KAYNAKÇA:

- AKYAVAŞ, Ragıp (2007a) "Mızıkalı Dayak", *Tarih Meşheri 1- Hatırat*, Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, s. 29-30.
- AKYAVAŞ, Ragıp (2008b) *Âsitâne- Evvel Zaman İçinde İstanbul*, Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, s. 79.
- ARTUNER, Ferdi (1963) "Röportaj: Üsküdar'a Giderken", *Musiki Mecmuası*, Sene 15, S. 184, s. 86.
- ATAMAN, Sadi Yaver (1977) *Türk İstanbul*, İstanbul: İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültüre Dair Başkanlığı, s. 370.
- BEKMAN Münir Müeyyet (1958), *Kâtibim*, Ankara: S. Osmanoğlu Yayınları, 372 s.
- ÇOLAK, Ali (2013) *Günlük Güneşlik Şarkılar*, Ötüken Yay., İstanbul.
- ELÇİN, Şükrü (1997) *Halk Edebiyatı Araştırmaları*, 2. Baskı, C. I, Ankara: Akçağ Yayınları,, s. 392.
- <http://www.forumgercek.com/turkulerimizin-hikayesi>, Erişim tarihi: 21.05.2019.
- <http://www.kulturelbellek.com/katibim-turkusu-hikayesi>, Erişim tarihi: 11.02.2019.
- KOÇU, Reşat Ekrem (22. 08. 1971) "Gün İçinde Tarih", *Tercüman Gazetesi*.
- YÜCEL, Erdem (1975) "Kâtibim Türküsüne Dair", *Hayat Tarih Mecmuası*, s. 25.

Türkçe Özet: